

Ortopedik Reabilitatsiya Jarayonida Tish Qatorlari Nuqsonlari Bo'lgan Bemorlarning Psixo-Emotsional Buzilishlari Va Hayot Sifatini Kompleks Baholash

Azimova Shaxnoza Shuxratovna, Saidov Akbar Ahadovich

Buxoro davlat tibbiyot institute, Ortopedik stomatologiya va ortodontiya kafedrası

Annotatsiya: So'nggi yillarda jahon stomatologiya amaliyotida bemorlarga sifatli g'amxo'rlik ko'rsatishda sezilarli yutuqlarga erishilgan. Bunga stomatologik kasalliklar etiologiyasini o'rganish, stomatologik materiallari va zamonaviy tibbiyot uskunalarida erishilgan so'nggi yutuqlardan foydalangan holda ularni davolashning samarali usullarini yaratishda erishilgan yutuqlar yordam berdi. Shu bilan birga, klinik tajribadan dalolat beradigan bo'lsak, shifokorlar og'izda o'rnatilishidan keyin birinchi marta og'riq va taktil bezovtalik tufayli noto'g'ri tayyorlangan protezdan shikoyat qiladigan bemorlar bilan ko'proq shug'ullanishlari kerak.

Kalit so'zlar: tish protezlari, tish qatori nuqsoni, fiksatsiya, hayot sifati, psixoprofilaktika.

Har qanday protez, terapevtik va profilaktik vosita bo'lib, bir vaqtning o'zida og'iz bo'shlig'ida yetarli darajada asabiylashuvchi sifatida ishlaydi. Protez maydonning to'qimalari va organlari bunga tegishli reaksiyalar bilan javob beradi. Hech shubhasiz, protez maydonining reaksiyalarining rivojlanishi materialning mulki sifatida protezning bunday sifatleri tufayli turli patogenetik mexanizmlarga asoslangan, uning fiksatsiyasi usuli, chaynash bosimini uzatish usuli, okkluziya munosabatlari, protez asosning kengligi va boshqalar. Bu bog'lanishlarni o'rganmasdan, ehtimol protezlarning terapevtik xususiyatlarini baholash va nojo'ya reaksiyalarning oldini olishni rejalashtirish qiyin bo'ladi.

Stomatologik bemorlarni samarali reabilitatsiya qilish uchun artikulyatorlar va funktsional diagnostika tizimlaridan foydalanish sharti bilan sun'iy statsionar loyihalashda ko'paytirilgan va amalga oshirilgan anatomik va funktsional ob'ektlar to'g'risida ishonchli diagnostika ma'lumotlariga ega bo'lish kerak.

Lekin, barcha qoidalarga ko'ra, zamonaviy texnologiyalar va materiallardan foydalangan holda ishlab chiqarilgan protez uning psixo-emotsional sferasining individual xususiyatlari bilan bog'liq holda bemorning noroziligiga sabab bo'lishi mumkin. Adabiyotlarda uchraydigan manbalardan ko'rinib turibdiki, insonning ortopedik stomatologik konstruktsiyalarga moslashuvining asosiy omillari individual shaxsiy, psixofiziologik va vegetativ xususiyat va og'iz bo'shlig'ining retseptor zonalaridan o'zgargan afferentatsiya sharoitlarida stressli ta'sirlarga javob berish xususiyatlaridir.

Xavotirli-depressiv namoyon bo'lishlar, qat'iylik va individuallik, hissiy qobiliyatlilik, demonstrativlikka moyillik ortopedik stomatologik konstruktsiyalarga moslashuvchan bo'lishi mumkin bo'lgan bemorni xarakterlaydi. Shu munosabat bilan ortopedik davolash natijalarini yaxshilash uchun tishlarga moslashishda psixoprofilaktika usullari taklif etiladi.

Tish protezlari oziq-ovqat tanlashda, uning sifati, turi, qayta ishlash darajasi va tayyorlashda muhim rol o'ynaydi. Tishlari bo'lmagan odam nafaqat o'zi yaxshi ko'rgan narsalarni iste'mol qilish

imkoniyatidan mahrum bo'ladi, balki shu bilan birga asta-sekinlik bilan o'zi uchun mavjud bo'lgan oziq-ovqatning ongsiz tanlovi tufayli oqsil va vitamin tanqisligi, chaynash dangasaligi, so'lak bezlari funktsiyasi va og'iz bo'shlig'ini o'z-o'zidan tozalash keskin buziladi. U o'zini qulay his qilishni to'xtatadi, bunga ko'nikadi. Natijada, eng muhim ko'rsatkichlardan biri - ovqatlanish bo'yicha hayot sifatining pasayishi yuzaga keladi.

Tishlarning hayot sifatiga ta'sirining ikkinchi muhim omili ularning inson qiyofasini yaratishdagi katta ahamiyatidir. "Ajoyib tabassum", "Gollivud tabassumi", "marvarid kabi tishlar", "oq tishli tabassum" va boshqalar go'zallik va farovonlik, omad va boylik bilan sinonim bo'lib qoldi. Darhaqiqat, bir nechta tish yo'qligi bilan, yoqimsiz tabassum bilan baxtli, omadli insonni tasavvur qilish qiyin.

Tishlarning go'zalligi uchun bir nechta shartlar mavjud: ular o'z joylarida bo'lishi kerak, istisnosiz, yaxshi tabiiy rangga ega bo'lishi va porlashi kerak; Chiroyli shakli, normal o'lchami, tishlashning fiziologik turlaridan biri, gapirganda, kulib turganda, kulganda keng va chiroyli ko'rinishi kerak.

Hayot sifati mezonlari tibbiy xizmat samaradorligini baholashning asosiy mezonlaridan biri bo'lib, sog'liqni saqlash konsepsiyasining ajralmas qismi sifatida 1970-yillarning oxiridan boshlab chet el tibbiyotida keng qo'llanilmoqda. JSST tomonidan aniqlangan hayot sifati insonning sub'ektiv idrokiga asoslangan jismoniy, psixologik, hissiy va ijtimoiy faoliyatining o'ziga xos xususiyati hisoblanadi.

Hayot sifati va kasallik suratining xususiyatlari ko'rsatkichlari bemorning holatiga qarab davolanish vaqtida o'zgaradi. Bu sizga davolanishni kuzatish va kerak bo'lsa, uning kursini sozlash imkonini beradi. Bemorning sog'lig'ini baholashda ishtirok etishi ham uning umumiy holatining qimmatli va ishonchli ko'rsatkichidir.

Biroq, bu muammoga bag'ishlangan asarlar yetarli emas, tish qatorlari nuqsonlari bo'lgan bemorlarning psixo-emotsional xususiyatlari o'rganilmagan. Ularning topografiyasiga, bemorlarning o'zlari bilan hissiy va shaxsiy munosabatlariga qarab, ularning ortopedik davolash natijalarini baholashda hayot sifati parametrlari qo'llanilmagan.

Tadqiqotimizning maqsadi tish qatorlari nuqsonlari bo'lgan bemorlarni ortopedik davolash natijalarini optimallashtirish va uning samaradorligini kompleks baholash mezonlarini ishlab chiqishdan iborat. Ushbu maqsadga erishish uchun quyidagi maqsadlar qo'yildi:

1. Tish qatori nuqsoni bo'lgan bemorlarning stomatologik holatini baholash va bemorlarning klinik tavsifini berish.
2. Ortopedik rehabilitatsiya davrida tish qatorlari nuqsonlari bo'lgan bemorlarda nevrologik buzilishlarning psixovegetativ holatini va xususiyatlarini o'rganish.
3. Terapevtik va profilaktik chora-tadbirlar kompleksi davomida tish qatorlari nuqsonlari bo'lgan bemorlarning turli darajadagi taklifi bilan miyaning (EEG) bioelektrik faolligini o'rganish.
4. Tish qatorlari nuqsoni bo'lgan bemorlarning hayot sifatini baholash usulini ishlab chiqish va ularning ortopedik rehabilitatsiya jarayonidagi ko'rsatkichlar dinamikasini o'rganish.
5. Ortopedik rehabilitatsiya jarayonida tish qatorlari nuqsonlari bo'lgan bemorlarda stomatologik, nevrologik, psixo-emotsional buzilishlar va ularning korrektsiyasini diagnostika qilish va kompleks baholash algoritmini ishlab chiqish.

Tish qatorlari nuqsoni bo'lgan bemorlarni kompleks o'rganishda shu jumladan, stomatologik va nevrologik holatni o'rganish, elektroensefalografik ko'rsatkichlar (EEG), birinchi marta emotsional va shaxsiy buzilishlarning og'irligining nuqson topografiyasiga bog'liqligi (tabassum ko'rinadigan qismida yoki tish qatorining ko'rinmas qismi bilan) aniqlandi, ushbu buzilishlarning xususiyatlari aniqlandi, shuningdek rehabilitatsiya davolashning turli davrlaridagi parametrlarning dinamikasi aniqlandi. Birinchi marta tish qatori nuqsoni bo'lgan bemorlarni rehabilitatsiya qilish davrida psixo-emotsional buzilishlar va hayot sifatini kompleks baholash algoritmi ishlab chiqildi.

Tish qatorlari nuqsonlari bo'lgan bemorlarda hayot sifatini baholash uchun maxsus so'rovnoma ishlab chiqilgan va tasdiqlangan. Stomatologik bemorlarning psixo-emotsional korrektsiyasini individualizatsiyalashda tishlarning qisman yo'qligi bilan og'rishi mumkin bo'lgan bemorlarning taklif roli belgilandi. Tish nuqsonlari bo'lgan bemorlarda psixo-emotsional buzilishlar va EEG o'zgarishlarining xususiyatlari, ularning ortopedik davolash jarayonida belgilangan tishlar bilan o'tkazuvchanlik darajasiga qarab ob'ektiv ravishda isbotlangan. Hayot ko'rsatkichlari sifati dinamikasining xususiyatlari va ularning frontal sohada tish nuqsonlari bo'lgan bemorlarda tishlarga moslashish jarayoni bilan bog'liqligi (tishning ko'rinarli qismida va lateral sohalarda, ularning ko'rinmas qismida), shuningdek, reabilitatsiya davrida tish implantatsiyasidan foydalangan protezlar davomida ko'rsatiladi.

Tish qatorlari nuqsonlari bo'lgan bemorlarni ortopedik davolash jarayonida ularni emotsional, shaxsiy va vegetativ sferalarining individual xususiyatlarini hisobga olgan holda asoratlarni oldini olish bo'yicha qo'shimcha profilaktik chora-tadbirlar o'rnatildi.

Ortopedik davolash jarayonida qo'llaniladigan psixo-emotsional buzilishlarni va tish qatorlari nuqsonlari bo'lgan bemorlarning hayot sifatini kompleks baholashning ishlab chiqilgan algoritmi uning natijalarini optimallashtirishga, psixo-emotsional buzilishlarni o'z vaqtida va to'liq tuzatishga va bemorning o'zi faol ishtirok etishiga hissa qo'shadi.

Davolashdan oldin bemorning taklifini aniqlash va yetarli psixoprofilaktika o'tkazishning oddiy usuli salbiy natijalar beradi, tish protezlariga moslashish vaqtini tezlashtirishga va bemorlarning o'zlari tomonidan davolanish natijalarini yetarli darajada baholashga yordam beradi, ular tomonidan mantiqsiz shikoyatlar sonini kamaytiradi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Aliev Navruz Khasanovich. Correction of Internal Disorders of the Temporomandibular Joint Using Muscle Relaxation Splints Made with Cad/Cam Technologies // 2022.10.28. Vol. 1 – p. 160-166.
2. Azimova Sh.Sh. Medical Psychological Approach In The Development Of Early Diagnosis And Treatment Of Children's Crossbite // Eurasian Scientific Herald. – Volume 3, Issue, December, 2021. – P.31-36. (JIF: 8.225)
3. Azimova Shakhnoza Shukhratovna Effectiveness of treatment of malocclusion in children // International Journal of Cognitive Neurosciences and Psychology. - Volume 1, Issue 1, September, 2023. – P. 30-34.
4. Azimova Shakhnoza Shukhratovna, Saidov Akbar Ahadovich Algorithm for Early Detection and Treatment of Malocclusion in Children // International Journal of Integrative and Modern Medicine. - Volume 1, Issue 2, September, 2023. – P. 22-29.
5. Azimova Shakhnoza Shukhratovna, Saidov Akbar Ahadovich Assessment of the Violation of the Psycho-Emotional State and Quality of Life of Patients with Malocclusion in the Process of Orthopedic Treatment // International Journal of Pediatrics and Genetics. – Vol. No. 3, Issue 2, September, 2023. – P. 13-18.
6. Azimova Sh.Sh., Saidov A.A., Ibragimova F.I. Medical and Psychological Approach in the Early Diagnosis and Treatment of Cutaneous Bite in Children // Annals of the Romanian Society for Cell Biology. – Volume 21, Issue 4, March, 2021. – P. 16137-16142. (Scopus)
7. Hamidovich, J. A., & Ahadovich, S. A. (2022). Assessment of Quality of Life During Orthopedic Treatment of Patients with Diseases of the Mucosa of the Oral Cavity. Texas Journal of Medical Science, 8, 96-100.
8. Saidov A.A. Assessment of some indicators of oral liquid in children with the pathology of the temior-lower under jaw joint // Asian Journal of Multidimensional Research , Indiya, 2020.Vol 9, Issue 1, january. – P. 59-63.

9. Saidov A.A. Hygienic condition of the oral cavity during orthodontic treatment of children with temporomandibular joint dysfunction // The Pharma Innovation Journal. Indiya,2020. - № 9(6). - P. 589-591.
10. Saidov A.A., Olimov S.SH., Gaffarov S.A., Akhmadaliev N.N. The value of matrix metalloproteases and connective tissue markers in the pathology of temp-jaw joint in children // Journal of critical reviews, 2020. Vol 7, – P. 44-49.
11. Saidov A.A., Gaffarov S.A. Evaluation of some indicators of oral fluid in children with temporomandibular joint pathology// International journal of Innovations in engineering research and technology- 2020. -P.16-18.
12. Shakhnoza Shukhratovna Azimova Medical Psychology Algorithm of Prevention and Treatment of Malocclusion among Children Aged 10-18 // International Journal of Health Systems and Medical Sciences ISSN: 2833-7433 Volume 2 | No 5 | May -2023. – P. 300-308.
13. Азимова Ш.Ш. Оценка психоэмоциональных нарушений и качества жизни при ранней диагностике и лечения аномалий прикуса у детей // O‘ZBEKISTONDA FANLARARO INNOVATSIYALAR VA ILMIY TADQIQOTLAR JURNALI 19-сон 20.05.2023. 1821-1288 бет.
14. Азимова Ш.Ш. Болаларда тишлов аномалияларини даволашнинг самарадорлиги // Tibbiyotda yangi kun 6 (56) 2023. 260-263 бет.
15. Азимова Ш.Ш., Саидов А.А. Болаларда кесишган тишловни эрта ташхислаш ва даволашда тиббий-психологик даво-профилактика алгоритми // Услубий тавсиянома. - Бухоро, 2022. - 16 б.
16. Саидов А.А., Азимова Ш.Ш., Абруев У.Р., Расулов М.М. Тиш-жағ тизими аномалиялари ва деформацияларининг Бухоро шаҳар мактаб ёшидаги болалар орасида тарқалиш даражасини ўрганиш // Доктор Ахборотномаси. - Самарқанд, 2020. - № 1. - С. 67-71. (14.00.00; № 20)
17. Саидов А.А., Азимова Ш.Ш., Ахмедов Х.К. Тишлов аномалиялари ва чакка пастки жағ бўғими дисфункцияси бўлган болалар оғиз бўшлиғи гигиеник ҳолатини баҳолаш // Доктор Ахборотномаси. - Самарқанд, 2020. - №3 (95). - С. 70-73. (14.00.00; № 20)
18. Саидов А.А. Азимова Ш.Ш. Оценка некоторых показателей ротовой жидкости у детей с патологией прикуса и височно-нижнечелюстного сустава // Тиббиётда янги кун. - Бухоро, 2022. - №5 (43). - С. 228-232. (14.00.00; № 22)
19. Саидов А.А. Оценка некоторых показателей ротовой жидкости у детей с патологией височно-нижнечелюстного сустава // Monografia pokonferencyjna. Science, research, development #31. Rotterdam. - 2020.-P.30-32.
20. Саидов А.А., Азимова Ш.Ш. Определение основных этиологических факторов у детей с дисфункцией височно-нижнечелюстного сустава // Monografia pokonferencyjna. Science, research, development #32. Berlin. -2020.-P. 48-51.